

اقتصاد رفاه

تألیف

دکتر عزت‌اله عباسیان

استاد دانشگاه تهران

دکتر میثم نسرین دوست

شماره مسلسل ۱۲۱۹۲

شماره انتشار ۴۷۱۴

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه	: عباسیان، عزت‌اله، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: اقتصاد رفاه / تألیف عزت‌اله عباسیان، میثم نسرین دوست.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	: ۳۶۰ص: مصور، عکس.
فروست	: انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۴۷۱۴.
شابک (چاپی)	: 978-964-03-7801-4
شابک (الکترونیکی)	: 978-964-03-7802-1
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اقتصاد رفاه.
موضوع	: Welfare Economics
موضوع	: رفاه اجتماعی - جنبه‌های اقتصادی
موضوع	: Public Welfare - Economic Aspects
شناسه افزوده	: نسرین دوست، میثم، ۱۳۴۳ -
شناسه افزوده	: دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات. University of Tehran. Press.
رده‌بندی کنگره	: HN۶۵۶ ۱۴۰۴
رده‌بندی دیویی	: ۳۰۶/۰۹۵۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۹۲۵۵۱۳

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود و تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.

عنوان: اقتصاد رفاه
 مؤلفان: دکتر عزت‌اله عباسیان - دکتر میثم نسرین دوست
 ویراستار ادبی: فرشاد رضوان
 نوبت چاپ: اول
 تاریخ انتشار: ۱۴۰۴
 شمارگان: ۱۰۰ نسخه
 ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران
 چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلفان است»

بها: ۴,۳۰۰,۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران
 پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>
 پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	غ
فصل اول - اصول اقتصاد رفاه.....	۱
۱-۱ مقدمه	۱
۲-۱ معرفی اقتصاد رفاه.....	۲
۳-۱ ترجیحات فردی و جمعی	۹
۴-۱ تفسیرهای رفاه اجتماعی	۱۲
۱-۴-۱ تفسیر اثباتی رفاه اجتماعی	۱۲
۲-۴-۱ تفسیر دستوری رفاه اجتماعی	۱۳
۵-۱ رفاه، بهزیستی و شادکامی	۱۵
۶-۱ رفاه در مقابل مطلوبیت	۱۹
۷-۱ خلاصه	۲۰
فصل دوم - کارایی و بهینگی پارتویی.....	۲۱
۱-۲ مقدمه	۲۱
۲-۲ بهینگی پارتو	۲۲
۱-۲-۲ شرایط لازم برای بهینگی پارتو	۲۴
۱-۱-۲-۲ شرط مبادله	۲۴
۲-۱-۱-۲ شرط تولید	۲۶
۳-۱-۲-۲ شرط سراسری	۲۷
۲-۲-۲ شرایط کافی برای بهینه پارتو	۳۰
۳-۲ بهینگی پارتو و دو قضیه بنیادی اقتصاد رفاه	۳۲
۱-۳-۲ قضیه بنیادی اول اقتصاد رفاه	۳۲

۲-۳-۲ دومین قضیه بنیادی اقتصاد رفاه ۳۶

۴-۲ خلاصه ۳۸

فصل سوم- معیارهای تغییر رفاه اجتماعی و توابع رفاه اجتماعی..... ۳۹

۱-۳ مقدمه ۳۹

۲-۳ رهیافت‌های اصلی تحلیل اقتصاد رفاه ۳۹

۳-۳ معیارهای تغییر رفاه اجتماعی ۴۲

۱-۳-۳ معیارهای پارتو، کالدور، هیکس و سیتوسکی ۴۲

۲-۳-۳ معیارهای لیتل و شبه پارتو ۴۶

۴-۳ توابع رفاه اجتماعی ۴۸

۱-۴-۳ تابع رفاه اجتماعی برگسون - ساموئلسون ۵۰

۲-۴-۳ تابع رفاه اجتماعی آرو ۵۱

۳-۴-۳ تابع رفاه اجتماعی هارسانی ۵۲

۴-۴-۳ تابع رفاه اجتماعی فردگرایی ۵۲

۵-۴-۳ تابع رفاه اجتماعی اتکینسون ۵۳

۶-۴-۳ تابع رفاه اجتماعی مطلوبیت گرا ۵۳

۷-۴-۳ تابع رفاه اجتماعی راولز ۵۴

۸-۴-۳ تابع رفاه اجتماعی آمارتیا سن ۵۴

۵-۳ خلاصه ۵۷

فصل چهارم- شاخص‌های تغییر رفاه اجتماعی..... ۵۹

۱-۴ مقدمه ۵۹

۲-۴ مفهوم اضافه رفاه مصرف کننده ۶۰

۳-۴ ابزارهای اندازه گیری مازاد مصرف کننده ۶۱

۴-۴ شاخص‌های رفاه اجتماعی ۶۵

۱-۴-۴ شاخص GDP ۶۶

فهرست □ ج

۶۷ شاخص توسعه انسانی آمارتیا سن
۷۰ شاخص محرومیت انسانی
۷۰ شاخص رفاه اقتصادی پایدار (ISEW)
۷۱ شاخص پایداری زیست محیطی (ESI)
۷۳ سایر شاخص ها
۷۵ خلاصه

فصل پنجم - شکست بازار و دخالت دولت در اقتصاد..... ۷۷

۷۷ مقدمه ۱-۵
۷۸ نظام های اقتصادی ۲-۵
۷۸ نظام اقتصاد بازار ۱-۲-۵
۷۹ نظام اقتصاد دستوری ۲-۲-۵
۷۹ نظام اقتصاد مختلط ۳-۲-۵
۸۱ شکست بازار ۳-۵
۸۱ قدرت بازار ۱-۳-۵
۸۳ تولید کالاهای عمومی ۲-۳-۵
۸۴ پیامدهای خارجی ۳-۳-۵
۸۴ وجود اطلاعات نامتقارن ۴-۳-۵
۸۴ ملاحظات توزیعی ۵-۳-۵
۸۵ دخالت دولت در اقتصاد ۴-۵
۸۷ وظایف دولت ها ۵-۵
۸۸ سیاست های اقتصادی ۶-۵
۸۸ سیاست مالی ۱-۶-۵
۸۹ سیاست پولی ۲-۶-۵
۹۰ سیاست درآمدی ۳-۶-۵
۹۰ سیاست تجارت خارجی ۴-۶-۵

۹۰	۵-۶-۵ سایر سیاست‌ها
۹۰	۷-۵ خلاصه
۹۱	فصل ششم- مالیات‌ها: اهداف، اصول و آثار
۹۱	۱-۶ مقدمه
۹۱	۲-۶ مالیات و الگوهای مفهومی آن
۹۳	۳-۶ جنبه‌ها و اهداف مالیات
۹۴	۴-۶ تحلیل رابطه مالیات‌گیری و مؤلفه‌های اقتصاد رفاه
۹۴	۱-۴-۶ تغییرات رفاه بعد از وضع مالیات: توجه به تغییرات کارایی
۹۷	۲-۴-۶ تغییرات رفاه بعد از وضع مالیات: توجه همزمان به کارایی و عدالت
۹۹	۵-۶ اصول مالیات‌ها
۹۹	۱-۵-۶ اصول کلاسیک مالیات‌ها
۹۹	۱-۱-۵-۶ اصل عدالت
۱۰۰	۲-۱-۵-۶ اصل کارایی و به صرفه بودن
۱۰۰	۳-۱-۵-۶ اصل مشخص بودن (اطمینان)
۱۰۰	۴-۱-۵-۶ اصل سهل الوصول بودن
۱۰۰	۲-۵-۶ اصول جدید مالیات‌ها
۱۰۰	۱-۲-۵-۶ اصل فایده
۱۰۱	۲-۲-۵-۶ اصل توانایی پرداخت
۱۰۳	۳-۲-۵-۶ اصل شخصی سازی مالیات
۱۰۳	۴-۲-۵-۶ اصل درآمد
۱۰۳	۶-۶ یارانه و هدفمندسازی آن
۱۰۴	۷-۶ خلاصه
۱۰۵	۸-۶ پیوست: روابط جبری قاعده رمزی
۱۰۵	۱-۸-۶ قاعده رمزی: توجه به کارایی
۱۰۸	۲-۸-۶ قاعده رمزی: توجه همزمان به کارایی و عدالت

۱۱۱.....	فصل هفتم- نابرابری و فقر
۱۱۱.....	۱-۷ مقدمه
۱۱۱.....	۲-۷ درآمد چیست؟
۱۱۳.....	۳-۷ مقیاس‌های معادل
۱۱۳.....	۱-۳-۷ مقیاس حداقل نیازها
۱۱۴.....	۲-۳-۷ مقیاس‌های انگل و روث‌برث
۱۱۵.....	۱-۲-۳-۷ مقیاس انگل
۱۱۶.....	۲-۲-۳-۷ مقیاس روث‌برث
۱۱۷.....	۳-۳-۷ مقیاس پرایز و هوتاکر
۱۱۸.....	۴-۳-۷ مقیاس بارتن
۱۱۸.....	۴-۷ نابرابری درآمدی
۱۱۹.....	۱-۴-۷ توزیع درآمد
۱۲۰.....	۲-۴-۷ منحنی لورنز
۱۲۲.....	۳-۴-۷ ضریب جینی
۱۲۳.....	۴-۴-۷ شاخص آنتروپی تایل
۱۲۴.....	۵-۴-۷ شاخص اتکینسون
۱۲۵.....	۵-۷ فقر
۱۲۶.....	۱-۵-۷ تعریف منابع: ابعاد فقر
۱۲۸.....	۲-۵-۷ تعیین آستانه
۱۳۱.....	۳-۵-۷ شاخص‌های فقر
۱۳۱.....	۱-۳-۵-۷ شاخص نسبت سرشمار
۱۳۲.....	۲-۳-۵-۷ شاخص شکاف فقر
۱۳۳.....	۳-۳-۵-۷ شاخص شدت فقر و شاخص FGT
۱۳۴.....	۴-۳-۵-۷ شاخص آمارتیا سن
۱۳۵.....	۵-۴-۵-۷ شاخص سن، شارکس و تن (SST)
۱۳۵.....	۶-۵-۵-۷ شاخص واتس

- ۷-۵-۷ شاخص زمان خروج از فقر ۱۳۶
 ۶-۷ خلاصه ۱۳۶

فصل هشتم - دولت رفاه ۱۳۹

- ۱-۸ مقدمه ۱۳۹
 ۲-۸ مثلث رفاه اجتماعی ۱۴۰
 ۳-۸ دولت و رفاه اجتماعی ۱۴۱
 ۴-۸ رفاه ۱۴۳
 ۱-۴-۸ وظایف دولت رفاه ۱۴۳
 ۲-۴-۸ گونه‌شناسی دولت رفاه ۱۴۵
 ۳-۴-۸ دولت‌های رفاه: از ظهور تا نیمه دوم سده بیستم ۱۴۷
 ۴-۴-۸ واقعیت دولت‌های رفاه ۱۵۱
 ۵-۸ خلاصه ۱۵۲

فصل نهم - رأی‌گیری و انتخاب جمعی ۱۵۳

- ۱-۹ مقدمه ۱۵۳
 ۲-۹ مفهوم ویژگی ثبات ۱۵۴
 ۳-۹ قضیه عدم امکان آرو ۱۵۵
 ۴-۹ روش رأی اکثریت ۱۵۸
 ۱-۴-۹ قضیه می ۱۵۹
 ۲-۴-۹ گزینه برنده کُندرسه ۱۵۹
 ۳-۴-۹ قضیه رأی‌دهنده میانی (تک‌بعدی) ۱۶۰
 ۱-۳-۴-۹ نسخه اول قضیه رأی‌دهنده میانی ۱۶۳
 ۲-۳-۴-۹ نسخه دوم قضیه رأی‌دهنده میانی ۱۶۴
 ۴-۴-۹ قضیه رأی‌دهنده میانی (چندبعدی) ۱۶۶
 ۵-۹ سایر روش‌های رأی‌گیری ۱۶۸

فهرست □ ذ

۱۶۸.....	۱-۵-۹ روش رأی گیری بوردا.....
۱۷۰.....	۲-۵-۹ روش رأی گیری تجمیعی.....
۱۷۰.....	۳-۵-۹ روش رأی گیری تصویبی.....
۱۷۲.....	۴-۵-۹ روش رأی گیری حذفی.....
۱۷۴.....	۶-۹ پارادوکس رأی گیری.....
۱۷۶.....	۷-۹ خلاصه.....

فصل دهم - اقتصاد شادکامی..... ۱۷۷

۱۷۷.....	۱-۱۰ مقدمه.....
۱۷۷.....	۲-۱۰ اقتصاد ترجیحات یا اقتصاد رفاه؟.....
۱۸۱.....	۳-۱۰ دلایلی برای حرکت از تحلیل های ترجیحات به شادکامی.....
۱۸۲.....	۱-۳-۱۰ پول و شادی.....
۱۸۵.....	۲-۳-۱۰ وضع نسبی و شادی.....
۱۸۶.....	۳-۳-۱۰ انتخاب های غیرعقلایی و مسابقه موش ها.....
۱۸۹.....	۴-۱۰ دولت و شادکامی.....
۱۹۱.....	۵-۱۰ خلاصه.....

فصل یازدهم - بهینه اول، دوم و سوم..... ۱۹۳

۱۹۳.....	۱-۱۱ مقدمه.....
۱۹۴.....	۲-۱۱ چرا بهینه اول همیشه در دسترس نیست؟.....
۱۹۵.....	۳-۱۱ نظریه بهینه دوم.....
۲۰۲.....	۴-۱۱ نظریه بهینه سوم.....
۲۰۲.....	قضیه ۱: قانون های بهینه اول برای دنیای بهینه اول.....
۲۰۳.....	قضیه ۲: قانون های بهینه دوم برای دنیای بهینه دوم.....
۲۰۴.....	قضیه ۳: قانون های بهینه اول برای دنیای بهینه سوم با فقر اطلاعات.....
۲۰۶.....	قضیه ۴: قانون های بهینه سوم برای دنیای بهینه سوم با کمبود اطلاعات.....

۲۰۹..... ۵-۱۱ خلاصه

فصل دوازدهم - تبعیض جنسیتی ۲۱۱

۲۱۱..... ۱-۱۲ مقدمه

۲۱۲..... ۲-۱۲ تبعیض جنسیتی چیست؟

۲۱۳..... ۳-۱۲ رویکردهای بررسی تبعیض جنسیتی

۲۱۴..... ۴-۱۲ اقتصاد رفاه و تبعیض جنسیتی

۲۱۶..... ۵-۱۲ اندازه‌گیری میزان تبعیض جنسیتی

۲۱۸..... ۶-۱۲ خلاصه

۲۱۸..... ۷-۱۲ پیوست: نقش جنسیتی و یادگیری آن

فصل سیزدهم - توسعه پایدار و اقتصاد رفاه ۲۲۱

۲۲۱..... ۱-۱۳ مقدمه

۲۲۳..... ۲-۱۳ پایداری، ماندگاری و دوام

۲۲۶..... ۳-۱۳ اصول توسعه پایدار

۲۲۸..... ۴-۱۳ پایداری ضعیف و قوی

۲۳۰..... ۵-۱۳ توسعه پایدار و اقتصاد رفاه

۲۳۱..... ۱-۵-۱۳ تابع ارزش اقتصادی - اکولوژیکی - اجتماعی

۲۳۲..... ۲-۵-۱۳ مدل‌سازی پایداری بدون توجه به ملاحظات عدالت

۲۳۳..... ۳-۵-۱۳ مدل‌سازی پایداری با توجه به ملاحظات عدالت

۲۳۵..... ۴-۵-۱۳ مدل‌سازی پایداری با لحاظ رشد جمعیت

۲۳۷..... ۵-۵-۱۳ تابع رفاه اجتماعی و فضای فرصت برای توسعه پایدار

۲۳۸..... ۶-۱۳ خلاصه

فصل چهاردهم - تأمین اجتماعی و بازنشستگی ۲۴۱

۲۴۱..... ۱-۱۴ مقدمه

فهرست □ ز

۲۴۲.....	۲-۱۴ تأمین اجتماعی: تعریف و نظریه‌ها
۲۴۳.....	۳-۱۴ سیاست تأمین اجتماعی
۲۴۴.....	۴-۱۴ ساده‌ترین برنامه تأمین اجتماعی
۲۴۵.....	۱-۴-۱۴ تأمین اجتماعی پایدار
۲۴۶.....	۲-۴-۱۴ نوع دوستی
۲۴۷.....	۳-۴-۱۴ عقلانیت
۲۵۰.....	۵-۱۴ تأمین اجتماعی و قاعده گلدن
۲۵۱.....	۱-۵-۱۴ اثر سیاست تأمین اجتماعی بر تشکیل سرمایه
۲۵۴.....	۲-۵-۱۴ اثر سیاست تأمین اجتماعی بر تصمیم به بازنشستگی
۲۵۴.....	۶-۱۴ توجیه وجود تأمین اجتماعی
۲۵۶.....	۷-۱۴ خلاصه

فصل پانزدهم - اقتصاد عصب‌بنیان ۲۵۷.....

۲۵۷.....	۱-۱۵ مقدمه
۲۵۷.....	۲-۱۵ اقتصاد رفتاری
۲۵۸.....	۳-۱۵ اقتصاد عصب‌بنیان
۲۵۹.....	۴-۱۵ سابقه علم اقتصاد عصب‌بنیان
۲۶۰.....	۵-۱۵ موضوعات مهم مرتبط با رفاه در تحقیقات اقتصاد عصب‌بنیان
۲۶۰.....	۱-۵-۱۵ ترجیحات و اندازه‌گیری مطلوبیت
۲۶۱.....	۲-۵-۱۵ ذهن اجتماعی: عدالت، از خودگذشتگی و صداقت
۲۶۲.....	۶-۱۵ انتخاب راه کج و رفاه
۲۶۲.....	۱-۶-۱۵ سیستم دوگانه انتخاب مسیر
۲۶۵.....	۲-۶-۱۵ فرضیه راه کج و اثرات رفاهی آن
۲۶۷.....	۷-۱۵ خلاصه

فصل شانزدهم - رفاه و همه‌گیری بیماری‌ها ۲۶۹

۲۶۹.....	۱-۱۶ مقدمه
۲۷۰.....	۲-۱۶ اصول مدلسازی همه‌گیری
۲۷۴.....	۳-۱۶ آستانه شیوع
۲۷۸.....	۴-۱۶ عدد سرایت
۲۸۰.....	۵-۱۶ قدرت بیماری و طول عمر بیماری
۲۸۵.....	۶-۱۶ ایمنی گله‌ای
۲۸۷.....	۷-۱۶ تصمیم‌گیری، رفاه اجتماعی و پیشگیری از همه‌گیری
۲۸۸.....	۱-۷-۱۶ اقتصاد پیشگیری
۲۸۸.....	۲-۷-۱۶ تصمیم فردی در مورد پیشگیری
۲۸۸.....	۳-۷-۱۶ تصمیم عمومی در مورد پیشگیری
۲۹۲.....	۴-۷-۱۶ هزینه - فایده تصمیمات سلامت عمومی
۲۹۳.....	۸-۱۶ خلاصه

فصل هفدهم - شبکه‌های ارتباطی اینترنتی و رفاه اجتماعی ۲۹۵

۲۹۵.....	۱-۱۷ مقدمه
۲۹۶.....	۲-۱۷ آداب شبکه و ارسال اسپم
۲۹۸.....	۳-۱۷ پیامدهای خارجی ارسال پیام‌های اسپم
۳۰۰.....	۱-۳-۱۷ هزینه‌های ایجادشده از ارسال اسپم
۳۰۲.....	۲-۳-۱۷ منافع ایجادشده از ارسال اسپم
۳۰۳.....	۴-۱۷ الگوی اقتصادی ارسال اسپم و اثر آن بر رفاه اجتماعی
۳۰۴.....	۱-۴-۱۷ مطلوبیت اسپم‌نویس
۳۰۴.....	۲-۴-۱۷ مطلوبیت کاربران
۳۰۵.....	۳-۴-۱۷ مطلوبیت مجری
۳۰۵.....	۴-۴-۱۷ تابع رفاه اجتماعی
۳۰۸.....	۵-۱۷ درونی کردن پیامد خارجی اسپم

فهرست □ ش

۱۷-۶ خلاصه ۳۰۹

فصل هجدهم - آثار رفاهی سیاست‌های اقتصادی - اقلیمی ۳۱۱

۱-۱۸ مقدمه ۳۱۱

۱۸-۲ رابطه علم اقتصاد و علم بوم‌شناسی ۳۱۲

۱۸-۳ مطلوبیت و رفاه در مفاهیم اقتصاد نئوکلاسیک و اقتصاد بوم‌شناسی ۳۱۴

۱۸-۴ الگوی نظری بنگاه‌های سبز و بنگاه‌های معمولی ۳۱۶

۱۸-۴-۱ تابع هزینه بنگاه‌ها ۳۱۶

۱۸-۴-۲ تابع مطلوبیت مصرف‌کننده ۳۱۶

۱۸-۴-۳ تعادل بازار ۳۱۷

۱۸-۵ اثرات رفاهی سیاست‌های زیست‌محیطی ۳۱۸

۱۸-۵-۱ نبود پیامد خارجی ۳۱۸

۱۸-۵-۲ وجود پیامد خارجی ۳۲۰

۱۸-۶ خلاصه ۳۲۱

منابع ۳۲۳

نمایه ۳۳۱

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱-۱ محدودۀ هنجارها در اقتصاد رفاه ۸
- شکل ۲-۱ منحنی‌های بی‌تفاوتی مطلوبیت ۹
- شکل ۳-۱ احاطۀ شاد کامی بر سایر مؤلفه‌ها ۱۸
- شکل ۱-۲ جعبۀ اجورث ۲۵
- شکل ۲-۲ منحنی امکانات مطلوبیت ۲۸
- شکل ۳-۲ منحنی امکانات تولید ۲۸
- شکل ۴-۲ مرز امکانات مطلوبیت ۲۹
- شکل ۵-۲ شرط کافی بهینۀ پارتو ۳۰
- شکل ۶-۲ تعادل مصرف‌کننده ۳۳
- شکل ۷-۲ تعادل تولیدکننده ۳۴
- شکل ۸-۲ بهینۀ بهینه‌ها ۳۶
- شکل ۱-۳ ناسازگاری معیار تغییر رفاه کالدور ۴۳
- شکل ۲-۳ ناسازگاری معیار تغییر رفاه هیکس ۴۵
- شکل ۳-۳ معیار تغییر رفاه سیتوسکی ۴۶
- شکل ۴-۳ انواع توابع رفاه اجتماعی ۵۰
- شکل ۱-۴ مازاد مصرف‌کننده با استفاده از منحنی تقاضا ۶۰
- شکل ۲-۴ مازاد مصرف‌کننده با استفاده از منحنی‌های بی‌تفاوتی ۶۱
- شکل ۳-۴ مقایسه بین CV و EV ۶۴
- شکل ۴-۴ مراحل محاسبۀ شاخص توسعه‌زیست‌محیطی ۷۲
- شکل ۱-۵ تعادل بازار ۸۲
- شکل ۱-۶ زیان خالص اجتماعی ۹۵
- شکل ۲-۶ اصل برابری مطلق ایتار در مالیات‌گیری ۱۰۱
- شکل ۳-۶ اصل برابری نسبی ایتار در مالیات‌گیری ۱۰۲
- شکل ۴-۶ اصل برابری نهایی ایتار در مالیات‌گیری ۱۰۲
- شکل ۱-۷ مقیاس معادل بر اساس روش انگل ۱۱۶

فهرست □ ض

- شکل ۷-۲ مقیاس معادل بر اساس روش روث‌برث ۱۱۷
- شکل ۷-۳ منحنی لورنز نواحی روستایی اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۰ ۱۲۱
- شکل ۷-۴ منحنی لورنز نواحی شهری اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۰ ۱۲۱
- شکل ۷-۵ سه مرحله در اندازه‌گیری فقر ۱۲۶
- شکل ۷-۶ مبانی تعریف فقر ۱۲۷
- شکل ۸-۱ مثلث رفاه اجتماعی ۱۴۰
- شکل ۹-۱ بیان تصویری مسئله رأی‌گیری برای احداث ایستگاه اتوبوس ۱۶۱
- شکل ۹-۲ ترجیحات تک‌قله‌ای (ب) در مقابل ترجیحات چندقله‌ای (الف) ۱۶۲
- شکل ۹-۳ بیان تصویری مسئله رأی‌گیری برای انتخاب رئیس‌جمهور ۱۶۳
- شکل ۹-۴ شرط تک‌عبوری بودن ترجیحات ۱۶۵
- شکل ۹-۵ مسئله رأی‌گیری چندبعدی درباره تعداد اتوبوس‌ها و محل ایستگاه آنها ۱۶۶
- شکل ۱۱-۱ تابع رفاه اجتماعی و انتخاب بهینه ۱۹۷
- شکل ۱۱-۲ شرایط لازم و کافی نظریه بهینه سوم ۲۰۲
- شکل ۱۱-۳ بهینه اول برای دنیای بهینه سوم با فقر اطلاعات ۲۰۵
- شکل ۱۱-۴ بهینه اول برای دنیای بهینه سوم با کمبود اطلاعات ۲۰۶
- شکل ۱۱-۵ یک راه‌حل میانی بهینه سوم ۲۰۷
- شکل ۱۱-۶ یک راه‌حل گوشه‌ای بهینه سوم (با هزینه اطلاعات زیاد) ۲۰۸
- شکل ۱۱-۷ یک راه‌حل گوشه‌ای بهینه سوم (با هزینه اطلاعات کم) ۲۰۸
- شکل ۱۳-۱ وضعیت پایدار محصول خالص کل ۲۲۲
- شکل ۱۳-۲ توسعه پایدار، مداوم و ماندگار ۲۲۴
- شکل ۱۳-۳ ارتباط سه اصل توسعه پایدار ۲۲۶
- شکل ۱۳-۴ توسعه پایدار و ارکان آن ۲۲۷
- شکل ۱۳-۵ پایه‌های توسعه پایدار ۲۲۷
- شکل ۱۳-۶ انواع سرمایه ۲۲۹
- شکل ۱۳-۷ منحنی بی‌تفاوتی رفاه اجتماعی ۲۳۸
- شکل ۱۴-۱ بهبود پارتویی و قاعده گلدن ۲۴۵

- شکل ۱-۱۵ برش مغز و جایگاه آمیگدال ۲۶۳
- شکل ۲-۱۵ تمایل به پرداخت (WTP) در مقابل تمایل به دریافت (WTA) ۲۶۵
- شکل ۱-۱۶ مدل SIR ۲۷۳
- شکل ۲-۱۶ مدل اولیه SIR ۲۸۴
- شکل ۳-۱۶ تغییر پارامتر در مدل SIR ۲۸۴
- شکل ۱-۱۷ خلاصه هزینه‌ها و فواید آشکار و ضمنی ارسال اسپم ۲۹۹
- شکل ۲-۱۷ تفاوت بهینه اجتماعی و بهینه تعیین شده به وسیله بازار برای مقدار Z ۳۰۷
- شکل ۱-۱۸ تعامل اقتصاد - محیط زیست ۳۱۳

فهرست جدول‌ها

- جدول ۴-۱ ترکیبات و منطق شاخص پایداری زیست‌محیطی (ESI) ۷۲
- جدول ۴-۲ ترکیبات و شاخص‌های اصلی ESI ۷۳
- جدول ۵-۱ بازی مشارکت در تأمین امنیت ۸۳
- جدول ۷-۱ شاخص‌های مقیاس معادل بر اساس روش حداقل نیازها ۱۱۴
- جدول ۷-۲ توزیع درآمد در نواحی شهری و روستایی ایران در سال ۱۴۰۰ ۱۲۰
- جدول ۷-۳ شاخص نسبت سرشمار ۱۳۱
- جدول ۷-۴ شاخص شکاف فقر ۱۳۲
- جدول ۷-۵ یک نمونه از مطالعات مقایسه‌ای شاخص‌های فقر ۱۳۴
- جدول ۸-۱ انواع دولت‌های رفاه در پژوهش مک‌فارلن و اوکسلی ۱۴۶
- جدول ۸-۲ انواع دولت‌های رفاه در پژوهش آدما ۱۴۶
- جدول ۸-۳ انواع دولت‌های رفاه در پژوهش اسپینگ - آندرسن ۱۴۷
- جدول ۹-۱ ترجیحات رئیس و معاون برای همکاری با یکدیگر ۱۵۵
- جدول ۹-۲ مثال قضیه عدم امکان آرو ۱۵۶
- جدول ۹-۳ شکست قضیه رأی‌دهنده میانی در فضای انتخاباتی چندبعدی ۱۶۷
- جدول ۹-۴ روش رأی‌گیری بوردا با سه گزینه ۱۶۹
- جدول ۹-۵ روش رأی‌گیری بوردا با چهار گزینه ۱۶۹
- جدول ۹-۶ روش رأی‌گیری تجمیعی ۱۷۰
- جدول ۹-۷ شکست روش رأی‌گیری تصویبی در ارائه گزینه برنده کُندرسه ۱۷۱
- جدول ۹-۸ شکست روش رأی‌گیری حذفی در ارائه گزینه برنده کُندرسه ۱۷۲
- جدول ۹-۹ شکست در برقراری اصل واکنش‌پذیری مثبت: چهار نوع ترجیحات درباره سه گزینه ۱۷۳
- جدول ۹-۱۰ شکست در برقراری اصل واکنش‌پذیری مثبت: سه نوع ترجیحات درباره سه گزینه ۱۷۴
- جدول ۱۲-۱ یک نمونه از تعدیل معیارها (زیربخش آموزش) ۲۱۷
- جدول ۱۲-۲ مقدار شاخص GGI ایران (سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۱) ۲۱۷
- جدول ۱۴-۱ بازی تأمین اجتماعی ۲۴۷
- جدول ۱۷-۱ خلاصه هزینه‌ها و فواید آشکار و ضمنی چهار گروه درگیر ارسال اسپم ۳۰۰

پیشگفتار

به گفته پُل سامونلسون، آنچه جذابیت علم اقتصاد را در میان علوم مختلف بیشتر کرده، داشتن همزمان دو ویژگی «سخنگیری علمی» و «توجه به ظرافت‌های رفتار انسان» است. این یعنی برخلاف سایر علوم، علم اقتصاد بدون آنکه هیچ‌گاه از چارچوب علمی خارج شود، قضاوت‌های ارزشی دخیل در رفتارهای انسان را هم در نظر می‌گیرد. به همین دلیل هم هست که علم اقتصاد، تعمیم‌هایی از نظریه‌های خود را به سایر علوم هدیه می‌دهد. این ویژگی علم اقتصاد، به‌ویژه در مطالعات اقتصاد رفاه (نسبت به بقیه شاخه‌های آن) برجسته‌تر است. این واقعیت برای اقتصاددانان آن‌قدر ملموس است که برای نمونه، اتکینسون، اقتصاد رفاه را به‌عنوان قلب علم اقتصاد معرفی می‌کند. البته دلیل آن نیز آشکار است: در اقتصاد رفاه، بیش از هر شاخه دیگری از علم اقتصاد، توجه به قضاوت‌های ارزشی وجود دارد. همین که در کنار کارایی، عدالت هم دومین پایه اصلی اقتصاد رفاه را تشکیل داده، شاهدی بر این موضوع است؛ اما به گفته بامول، آنچه در علم اقتصاد رفاه مطالعه می‌شود، ارزیابی ماهیت توصیه‌های سیاستی است که هر اقتصاددانی ناگزیر باید انجام دهد. این ارزیابی، هم شامل بررسی وضع موجود و علل رخ دادن پیامدهاست (مطالعه اثباتی) و هم آنچه باید بشود را دربرمی‌گیرد (مطالعه دستوری) و دامنه آن هم هر آن چیزی است که رفاه فردی و رفاه اجتماعی را متأثر می‌کند، بنابراین ملاحظه می‌شود که دامنه موضوعات اقتصاد رفاه بسیار وسیع است. در این کتاب سعی شد که مهم‌ترین این موضوعات پوشش داده شود:

در چهار فصل ابتدای کتاب، مفاهیم پایه‌ای اقتصاد رفاه و اینکه رفاه اجتماعی چگونه تغییر می‌کند و چگونه این تغییرات اندازه‌گیری می‌شوند، بررسی شده است. از آنجایی که کارایی یکی از دو مؤلفه اصلی رفاه اجتماعی محسوب می‌شود و این حقیقت که کارایی در صورت عملکرد ناقص بازار بیشینه نخواهد بود، دخالت دولت در اقتصاد و با هدف ارتقای سطح رفاه اجتماعی توجیه می‌یابد. موضوع شکست بازار و همچنین بحث مالیات‌ها، به‌عنوان ابزار اصلی دولت برای سیاست‌گذاری، در فصل پنجم و ششم مطالعه خواهند شد. سپس درباره نقش دولت در افزایش رفاه اجتماعی بحث خواهد شد. برخلاف فصل هفتم که نقش مذکور با تأکید بر کاهش نابرابری و فقر بررسی می‌شود، در فصل هشتم با یک دید کلی به آنچه دولت باید برای ارتقای رفاه اجتماعی انجام دهد، نگاه خواهیم کرد. در فصل نهم بحث می‌شود که چنان دولتی چگونه باید از طریق فرایند رأی‌گیری، مشروعیت لازم برای دخالت در سرنوشت رفاه اجتماعی جامعه را کسب می‌کند. در بقیه فصل‌های کتاب نیز، موضوعات نوین در اقتصاد رفاه طرح می‌شوند: فصل دهم به این موضوع توجه دارد که شادکامی هدف نهایی

انسان است و گاهی شاید بین آنچه برای افزایش رفاه انجام می‌دهیم، با هدف مذکور تناقض به وجود بیاید. اینکه در صورت غیرممکن شدن رسیدن به بهینه اول (یعنی همان عملکرد بی‌عیب و نقص بازار) دومین و سومین حالت بهینه چیست، موضوع فصل یازدهم خواهد بود. اثر نقش‌های جنسیتی در رفاه اجتماعی و رابطه مفاهیم توسعه پایدار و رفاه اجتماعی، به ترتیب در فصل‌های دوازدهم و سیزدهم مطالعه می‌شوند. در فصل چهاردهم نیز، این موضوع طرح خواهد شد که برای افزایش رفاه اجتماعی، باید به تمامی اقشار آسیب‌دیده توجه شود و این توجه در سایه وجود نظام تأمین اجتماعی مناسب امکان‌پذیر است. در فصل پانزدهم به یکی از جدیدترین و البته ملموس‌ترین روش‌های بررسی موضوعات مرتبط با رفاه، یعنی استفاده از تکنیک‌های علم عصب‌شناسی، اختصاص یافته است. سه فصل آخر، در چاپ جدید و بعد از گذشت ده سال از چاپ اول، اضافه شده‌اند. همین موضوع نشان می‌دهد که این سه فصل حاوی موضوعاتی هستند که احتمالاً در ده سال پیش چندان برجسته نبودند، ولی حالا هستند: همه‌گیری کرونا در ابتدای سال ۲۰۲۰، نقشی که شیوع یک بیماری همه‌گیر می‌تواند در رفاه اجتماعی ایجاد کند، برجسته کرد؛ در فصل شانزدهم، این نقش به همراه آثار سیاست‌های احیای اقتصادی و قرنطینه بررسی می‌شود؛ در فصل هفدهم به آثار رفاهی یکی دیگر از پدیده‌های نوظهور یعنی شبکه‌های اجتماعی مجازی پرداخته خواهد شد. در نهایت، فصل هجدهم به مطالعه آثار رفاهی تغییرات اقلیم اختصاص دارد. اگرچه تغییرات اقلیم، مانند شبکه‌های اجتماعی مجازی و همه‌گیری بیماری‌ها، در دهه گذشته هم وجود داشته است، اهمیت آن مانند امروز ملموس نبود.

همان‌طور که از دورنمای مذکور در سطور بالا هم مشخص است، مؤلفان در نگارش این کتاب سعی داشته‌اند که تا جای ممکن، مهم‌ترین موضوعات مرتبط با رفاه جامعه را، در چارچوب علم اقتصاد رفاه بررسی کنند. با این امید که در انجام این مهم موفق شده باشیم، در پایان بر خود لازم می‌دانیم تا از تمام کسانی که در تدوین و چاپ این اثر ما را یاری کردند، تشکر کنیم. همچنین ضمن پذیرش مسئولیت خطاهای احتمالی موجود در کتاب، از تمامی خوانندگان عزیز تقاضا داریم که در رفع آنها، ما را کمک کنند. سرانجام لازم است تا از خانواده‌های خود، برای حمایتی که طی فرایند نگارش و آماده‌سازی کتاب، از ما داشته‌اند، صمیمانه قدردانی کنیم.

عزت‌اله عباسیان و میثم نسرین دوست

پاییز ۱۴۰۳